zpracovává církevní knihovny (s. 117–147), Tomáš Borovský knihy a knihovny ve městech (s. 149–168), Miroslav Myšák první brněnskou tiskárnu, včetně přehledu všech jejích inkunábulí (s. 169–193).

Širší perspektivu pak nabízí také Michal Dragoun ve své studii o kalendářích v liturgických rukopisech (s. 71–86). Téma je to důležité – podle kalendářů lze totiž často poznat, kdy daný rukopis vznikl a pro jaké prostředí byl určen. Již v této studii (jako v několika svých dřívějších) poskytuje Michal Dragoun užitečná vodítka pro interpretaci kalendářů, bylo by ale výborné, kdyby na toto téma napsal celou monografii, kam by zahrnul také materiál z Čech. Ta by pak mohla sloužit jako skutečná badatelská příručka.

Posledně zmíněné studie považuji za nejpůvodnější a nejužitečnější. Autoři se sice potýkali s nerovnoměrným zpracováním jednotlivých fondů, obecnějšího pohledu se ale nevzdali. To není výtka ostatním – u mnoha témat taková perspektiva zatím prostě možná není.

Svazek velmi úspěšně představuje nejen různorodost a bohatství středověké písemné kultury na Moravě, ale poukazuje také na náročnou detektivní práci při jejím odkrývání. Budu jej zadávat studentům jako povinnou četbu nejen pro jeho obsah, ale také jako ukázku pečlivě metodologicky vystavěných studií.

Poslední sekci katalogu napsal Lukáš Führer a nazval ji „Jak číst historii knihy?" (s. 288–308). Zaměřil se zde na vazby, vlastnické poznámky a často velmi kuriozní kolofony, opět především na konkrétních příkladech jedné sbírky, totiž knihovny u kostela sv. Jakuba v Brně. Historie knihy ale dosud napsaná není, a tak by se poslední kapitola spíše než „Jak číst historii knihy?" mohla jmenovat „Jak psát historii knihy?" Jak tedy? Rozhodně například tak, jak se to zde podařilo tomuto brněnskému týmu.

Lucie Doležalová

Bertrand Michal BUCHMANN
Die Babenberger. Österreich im Hochmittelalter
Wien, Böhlau Verlag 2024, 246 s. + 20 barevných vyobr.,
ISBN 978-3-205-22004-6.

Historik novověku si tu odskočil do raného, respektive vrcholného středověku, a to k tématu, které je pochopitelně v Rakousku výrazně frekventováno nejen u laických čtenářů, což lze s potěšením kvitovat, ale také mezi historiky. Jen v poslední době můžeme evidovat několik knih věnovaných Babenberkům. U stejného nakladatele lze uvést: 5. vydání základní práce Karl Lechnera (1994), Georga Scheibelreitera (2010) či Dieter Lohrmanna (2020). Třeba ovšem dodat, že podtitulky různě specifikují zaměření těchto prací. A ovšem stále tu má své místo velký katalog babenberské výstavy v Lilienfeldu z roku 1976.

Po nabádavé předmluvě začíná autor stručnou črtou předbabenberské historie (a stejně tak závěrem podává rovněž stručný vhled do budoucna). Jednotlivé kapitoly knihy jsou sice označeny jmény konkrétních Babenberků, jde ale o širší výklady. Stručnější informace o vlastním panovníkovi a jeho konání, s nímž je obsah spojen často velmi volně, jsou pak pojednávány porůznu u témat obecnějších, s příslušným Babenberkem nijak nesouvisejícím, např. o vzhledu sídel a měst té doby, vzhledu a vybavení domů.

O tom, že země byla před příchodem Babenberků takřka liduprázdná a zalidnila se až v důsledku jejich příchodu, lze jistě silně pochybovat. A ovšem by tu konkrétní představě napomohla alespoň rámcová schematická mapka rozrůstání se babenberského rodového panství a teritoria vlády, které tehdy obsahovalo na počátku v podstatě jen pozdější Dolní Rakousko, k němuž se na základě tzv. *Georgenberger Handfeste* připojilo Štýrsko.

Zde a zejména pak u tzv. *Privilegia minus* lze ocenit, že byly v obou případech podány nejen originální texty (pochopitelně latinské), ale i jejich překlady do němčiny. Ovšem i jinak prokládá Buchmann text pasážemi přímých pramenů, a tím čtenáře vtahuje bezprostředněji do svého výkladu. Ale nepříjemně překvapí, že v *Privilegiu minus,* kde český panovník Vladislav II. byl dokonce poctěn pronesením výroku, jímž byl babenberský markrabí prohlášen vévodou a jeho země povýšeny na vévodství, nebyl v této, jistě čestné funkci v rejstříku zachycen (ovšem nebyli tam rozepsáni ani početní svědci). Stejně tomu bylo i u Georgenberské listiny.

Možno uzavřít, že máme před sebou čtivý a stručný výklad čtvrttisíciletí rakouských dějin, v němž by ale pro případné nové vydání bylo dobře vzít zde přednesené připomínky v úvahu a zejména také uvážit, zda by nebylo vhodné přehodit titul s podtitulem, který lépe vystihuje obsah knihy.

Ivan Hlaváček

Jan KLÁPŠTĚ – Tomáš KLÍR – Ivo ŠTEFAN (eds.)
Krajina středověké Prahy
Praha, Academia 2024, 854 s.,
ISBN 978-80-200-3440-3.

Při prvním seznámení s touto rozsáhlou knihou jsem byl plně zaujat jejím obsahem, současně jsem však ztratil zájem podat o ni zprávu, neboť se mi zdálo takřka nemožné postihnout její přínos na několika málo stranách. Jelikož by však bylo škoda, kdyby v časopise tak významném, jakým stále je Český časopis historický, ušlo toto přínosné dílo pozornosti, zvolil jsem formu informativního přehledu. Směřování grantového výzkumu v úvodních statích tří hlavních úseků podrobně vyložili sami editoři, připojená čtvrtá část o přírodních zdrojích středověké Prahy je dílem Libora Jana (doprava a obchod se dřevem) a Jana Zavřela (nerostné suroviny v blízkém okolí).

Celkově se na knize různě velkými statěmi podílelo 25 autorů. Orientaci v knize usnadňují závěrečné souhrnné přehledy u každé ze tří hlavních částí. Seznam pramenů a literatury je vzhledem ke zkrácené formě situací nezbytností, vedle místního rejstříku by čtenář vzhledem k množství pozoruhodných údajů uvítal i věcný rejstřík. Díky obsáhlým résumé u každé stati jsou základní poznatky dostupné i zahraničním badatelům.

První úsek s názvem „Centra a jejich krajiny v raném středověku“ uvádí obšírným výkladem o proměnách centrality v širším okolí Prahy Ivo Štefan. K rekonstrukci zázemí středověké Prahy jsou velice užitečné i topografické podklady, o nichž pojednává Zdeněk Neústupný. Další příspěvky tohoto úseku se zabývají výsledky podrobného výzkumu dvou lokalit, a to